

BESTUURSBERICHTEN

Van de voorzitter

Beste mensen,

Het is al een flink eind in januari als ik deze letters tik. Het is nacht, er staat druk op mijn hoofd, want morgenochtend is de uiterste deadline.

Ik heb deze bijdrage aan Vriendennieuws weer te lang uitgesteld. Ik beken het maar eerlijk. Er zat geen boodschap in dat hoofd. Hoe het in de afgelopen weken rond Kerst en Nieuwjaar ook bulkte van de beschouwingen, jaaroverzichten, terugblikken en voorspellingen over de mensheid, ons land of de wereld: het beklifde niet.

Wat je werkelijk zoekt, is ook in al dat media-aanbod niet te vinden: wanneer houdt die oorlog een paar grenzen verder op? Redt de democratie het tegenover al dat cynisme? Zijn we nou wel echt van corona af? En die planeet die gered moet worden, het is te veel tegelijk toch? Wanneer wordt alles weer eens normaal?

Normaal wordt het niet meer. Crises brengen verandering, en een nieuw normaal. Ooit. Met harde klappen, of ongemerkt.

Gelukkig is er ook een andere laag van normaal doen, een waar je je niet voor hoeft te generen: gewoon je werk blijven doen. Verantwoordelijk blijven voor wat je op je genomen hebt. Blijven genieten van waar je altijd van genoot.

Onder deze verzuchtingen kijk ik naar dit verse tegeljaar: we blijven gewoon met het museum meedenken en zoeken naar betere, liefst nieuwe behuizing. We hebben weer een goede reis naar een interessant tegelgebied. Er komt weer een jaardag op onze thuisbasis Otterlo, een die hopelijk net zo boeiend is als afgelopen september in Franeker. Er is een heel boeiend jaarboek *Tegel* 51 in de maak. We verrijken het museum met een leuke aankoop, waar U, lezer, ook nog aan kunt bijdragen.

De normale dingen, en wat er verder nog op het pad komt. Laten we er gewoon van genieten. En omzien naar elkaar. Want dit schrijvende realiseer ik me terdege dat er velen zijn voor wie

gewoon verder gaan, laat staan genieten, een moeilijke opgave is. Dit zeg ik met name onder verwijzing naar het forse aantal In memoriams in dit nummer. Onder degenen die zulk verlies van een dierbare getroffen heeft, is ook onze directeur Eric Mackay, aan wie we op deze plaats nogmaals ons medeleven betuigen met het overlijden, op 65-jarige leeftijd, van zijn echtgenote Geertje barones Mackay-Boschma. Namens de Vrienden heb ik, met een bloemengroet, de indrukwekkende afscheidsbijeenkomst bijgewoond.

Lejo Schenk

In memoriam Piet Bolwerk (1934-2022), eerste directeur van het Nederlands Tegelmuseum

Wie hem ontmoette, vergat hem niet meer. Deze charmante, rijzige man, altijd correct gekleed, diplomatiek in zijn woordkeus, altijd open en vriendelijk naar iedereen. Van 1972 tot 1999 gaf hij leiding aan het Nederlands Tegelmuseum.

Op 9 september moest hij de strijd tegen een langdurige ziekte opgeven. Hij werd bijna 88 jaar oud.

Piëtro Bertus Mathieu Bolwerk werd op 13 november 1934 geboren in Paramaribo, Suriname: het land dat hij liefhad, maar waar hij niet de kans kreeg om zijn ambities waar te maken.

In *Tegel* 40 (2012) vertelde hij in een openhartig interview over zijn leven. Zijn betovergrootvader Olof Bolwerk, geboren in 1837, ging als marechaussee naar Suriname en bleef daar.

Olof trouwde met Agatha Struik, dochter van een slaafgemaakte moeder en waarschijnlijk een plantage-eigenaar. Vier generaties daarna zag Piet het levenslicht. Na de ULO en de MTS in Paramaribo wilde hij in Nederland bouwkunde studeren, maar

hij kreeg geen beurs. In 1954 kwam hij in dienst van het Surinaams Museum. Daar beoefende hij vrijwel alle museale vakdisciplines, van tentoonstellingsbouw en conservering tot onderzoek en educatie. Ondertussen studeerde hij twee periodes in Nederland. De eerste keer om zich museologisch te bekwamen, de tweede keer om archeologie te studeren. Hij leek namelijk voorbestemd, en dat was hem ook aangezegd, directeur van het museum te worden. Zo ver kwam het echter niet. Piets ideeën over het museum strookten niet met die van het overwegend wit-Hollandse bestuur en de door Nederland gedomineerde cultuurfinancier Sticusa. Piet vond dat het museum aandacht diende te vragen voor de inheemse Surinaamse bevolking en moest bijdragen aan meer eenheid in de etnisch verdeelde Surinaamse maatschappij. Piet was daarmee deel van een jonge beweging die in de zestiger en zeventiger jaren van de vorige eeuw actie voerde voor onafhankelijkheid van hun Suriname. Het museumbestuur wilde liever dat daar, kort door de bocht gezegd, Hollandse stijlkamers werden ingericht. Piet werd gepasseerd voor de vacante directeurspost en besloot, samen met zijn vrouw, teleurgesteld zijn heil te zoeken in Nederland. “Als een van de laatste slachtoffers van het kolonialisme”, zoals hij het zelf voelde.

Via vrienden kwam hij aan een baan als collectiebeheerder en museumconsulent bij het toenmalige GOC, thans Gelders Erfgoed. In 1972 combineerde hij die functie met het directeurschap van het Nederlands Tegelmuseum, eerst parttime, in 1994 volledig. Onder het oog van oprichter Gerrit Feenstra nam Bolwerk de professionalisering van het museum ter hand. Piet was een pleitbezorger van het behoud van betegelingen in situ. Maar als het niet anders kon, haalde hij ook eigenhandig tegels uit panden die gesloopt zouden worden. Piet registreerde de collectie van het museum en werkte mee aan de totstandkoming van het standaardwerk *De Nederlandse Tegel*. Voor zijn veelomvattende werk, dat in ons museum nog steeds zichtbaar is, ontving hij meerdere onderscheidingen.

Zoon van Suriname

Kort voor zijn dood ging voor Piet een grote wens in vervulling. Toen kreeg hij in zijn eigen huis door de burgemeester van Ede het boek aangeboden met zijn levensverhaal. De auteur die dit indrukwekkende relaas optekende is zijn neef, de

sociaal geograaf en bestuurder Marcel La Rose. De publicatie beschrijft Bolwerks rol als beschermer van cultureel erfgoed op twee continenten.

Enkele maanden na Piets overlijden werd het boek in het Amsterdamse Hugo Olijveldhuis officieel gepresenteerd. Veel vooraanstaande leden van de Surinaamse gemeenschap in Nederland, waaronder de ambassadeur, waren daar aanwezig en hoorden veelal voor het eerst over het werk en de strijd van deze belangrijke zoon van Suriname. De erkenning van Piet Bolwerks betekenis voor de Nederlandse, maar minstens zoveel voor de Surinaamse, cultuur werd nog scherper zichtbaar toen auteur La Rose werd uitgenodigd om het boek ook in Suriname te presenteren. Het tv-journaal en de kranten maakten er flink werk van. De President van de Republiek Suriname, Chan Santohki, en de Minister van Onderwijs Maria Levens namen het boek in ontvangst. Ze voegden daarmee “onze” Piet Bolwerk toe aan de Surinaamse culturele canon. Wat zou Piet zelf dit graag hebben mee beleefd.

Het Nederlands Tegelmuseum gedenkt hem met respect en dankbaarheid.

Lejo Schenk

In memoriam Jaap Ubbels (1930-2022)

Op 27 augustus overleed op 92-jarige leeftijd onze museumvriend Jaap Ubbels die vele jaren actief was voor het museum. Allereerst als secretaris van het museumbestuur, 25 jaar, van 1972 tot 1997.

Daarna bleef Jaap vrijwilliger in het museum, aanvankelijk samen met zijn vrouw Ineke, die in 2011 overleed, indien nodig als extra hulp achter de balie, maar ook bij de inrichting van exposities, het nummeren van objecten, het monteren van tegeltafels. Als Delfts werktuigbouwkundig ingenieur deed hij vooral graag mee met de lastige uitzoekklussen. In 2016 heeft hij een koninklijke onderscheiding gekregen voor zijn langdurige inzet voor ons museum, een inzet waar wij met grote waardering aan terugdenken.

Johan Kamermans

In memoriam Marieke Bouman-Sweers (1933-2022)

Marieke Bouman, die op 27 september in Lunteren overleed, richtte zich als beeldend kunstenaar vanaf 2001 steeds meer op keramiek en tegels, mede geïnspireerd door het museum. Zij was ontwerper van het tegeltableau dat het museum in 2001 bij het veertigjarig jubileum aanbood aan de gemeente Ede. Zij probeerde onvermoeibaar om tegeltableaus weer een opvallende plaats te geven in ons straatbeeld, in de openbare ruimte, vanaf 2010 als initiator van de Tegelroute Lunteren.

vriendennederlandstegelmuseum.nl/onderzoek/tegels-op-locatie en www.lunteren.com/cultureel/tegelroute/

Johan Kamermans

In memoriam Ab Vrij (1931-2022)

Op 21 november overleed onze museumvriend Ab Vrij. Vele tegelliefhebbers kennen zijn boek met zeventiende-eeuwse figuurtegels *Mensen op tegels*, in 2010 gepubliceerd bij Uitgeverij Poldervondsten in Hoorn. In 1997 droeg hij met bruiklenen bij aan de expositie over Nederlandse majolica in Haarlem.

Vanaf 2010 heeft hij in etappes aan ons museum een schenking gedaan van 625 tegels en enkele stukken majolica, een belangrijke en blijvende aanwinst voor onze collectie.

Johan Kamermans

In memoriam Hennie Pluis (1938-1922)

Op 19 december 2022 overleed, in haar slaap, Hennie Pluis geb. Brinkman. De tegelvrienden kennen haar als levenspartner van onderzoeker en publicist Jan Pluis. Hennie beschikte over vele

talenten, zij was bijvoorbeeld een begaafde knip-kunstenares. De rouwkaart spreekt dan ook over een 'veelzijdig en creatief leven' dat zij heeft geleid. Voor Jan was Hennie de even trouwe en geduldige als kritische meezer en *sparring partner* bij al zijn publicaties. Bij de uitvaart, die in kleine kring plaatsvond, heeft onze oud-voorzitter Ger de Ree niet alleen haar grote invloed op het werk van Jan gememoreerd, maar ook hoe zij een geweldige gastvrouw was voor de talloze bezoekers uit de wereld van keramiek en cultuur.

Wij gedenken haar met respect en condoleren Jan met dit immense verlies.

Lejo Schenk

Jaardag 2022 in Franeker

De aanloop naar de Jaardag in Franeker was een behoorlijke hindernisbaan. Was het in 2020 het coronavirus dat roet in het eten gooide en de hele zaak afgeblazen moest worden, in 2022 zorgden de Agrarische Dagen en een vrijmarkt ervoor dat de binnenstad van Franeker voor openbaar vervoer en auto's afgesloten zou zijn, en dus De Koornbeurs - de beoogde locatie - onbereikbaar. Op het laatste moment werd gelukkig een digitaal parkeerbewijs verstrekt, op vertoon waarvan we van het theaterparkeerterrein gebruik konden maken. De voorspelde regen in het noorden van het land bleef gelukkig uit, het werd zelfs aangenaam zonnig weer.

Vanaf half tien druppelden de eerste gasten binnen, die, voorzien van de extra dikke *TEGEL* 49/50, aan de koffie konden met een Friese lekkernij, een oranjekeok.

Stipt om half elf kon het programma in de zaal, een heuse theaterambiance, van start gaan met het openingswoord van onze voorzitter. Hij bracht niet alleen goed nieuws, maar nam ook namens de Vrienden afscheid van enkele getrouwen en stak een hart onder de riem van degenen die het momenteel minder goed ging. Het lijstje is dit jaar langer dan gebruikelijk, verzuchtte hij.

Diederik von Meijenfeldt, kortelings aangestoken door “tegelitis”, sprak namens het museum-bestuur en maakte tevens van de gelegenheid gebruik om zich als voorzitter van de Stichting

Nederlands Tegelmuseum voor te stellen.

Hugo ter Avest, directeur van het Hannemahuis hield een boeiend betoog over de Harlinger tegel- en majolicaproductie, die al in de zestiende eeuw begon. Niet zonder trots vertelde hij over de verwerving door het Hannemahuis van een aantal

zogenaamde pandectentegels, hoogstwaarschijnlijk in Harlingen vervaardigd, waarvan er tot nu toe slechts acht bekend zijn. Op deze tegels is de toepassing van het Romeins recht (de zogenaamde pandecten) afgebeeld.

Nanne Ottema, grondlegger van het Princessehof, notaris en obsessief verzamelaar (ook van tegels), en een gecompliceerde persoonlijkheid, was het onderwerp van kunsthistoricus/jurist Antoon Ott. Ondanks het feit dat hij omringd was door schoonheid bleef Ottema een tragische en zoekende figuur die uiteindelijk zijn lot in eigen hand nam. Ontroerend was het feit dat hij in zijn laatste jaren een advertentie plaatste waarin hij zijn oude vrienden verzocht hem nog eens op te zoeken. Francine Stoffels blikte terug op de geslaagde Valencia-excursie vorig jaar in mei, terwijl Frans Klein ons alweer een interessante tegelreis naar Noord-Frankrijk in het vooruitzicht stelde.

Na de lunch maakte Marten Boonstra ons op aanstekelijke wijze deelgenoot van zijn liefde voor zogenaamde schooltegels: pedagogisch, artistiek verantwoord en doeltreffend toegepaste tegels. “Mijn jas hangt bij de kippen”, “Oh, de mijne bij de koeien!” Ook (molen)tegels uitgevoerd in

blauw met paars spatwerk kunnen op zijn warme belangstelling rekenen.

“Vriend wat vind je van mijn tegel” is een altijd onderhoudend programmaonderdeel, zoals gewoonlijk gepresenteerd door Klaas Regts, die maar weer eens bewees dat in hem een theater-persoonlijkheid verloren is gegaan. Opmerkelijke tegels passeerden de revue, waarop de zaal reageerde. Lang niet altijd kon een antwoord gegeven worden op voorstellingen die een vraag oproepen. Misschien is het juist de charme dat het raadsel intact blijft.

Een kort introductiefilmpje bereidde ons voor op het tegelbedrijf van de familie Regts waar zoon Durk nu de leiding heeft. Het was dáár, in hun indrukwekkende en verleidelijke showroom vol tegels, waar deze succesvolle Jaardag onder het genot van een glaasje en een knabbeltje afgesloten werd.

Leo van Druten

Jaardag 2023 in Otterlo

De jaardag zal dit jaar weer plaatsvinden in ons vertrouwde Otterlo in

De Waldhoorn.

U kunt de datum, 30 september, alvast noteren in uw agenda.

15-19 mei 2023: Tegelexcursie naar Frans-Vlaanderen

Inmiddels hebben zich 20 deelnemers aangemeld voor de reis naar Vlaanderen en Noord-Frankrijk. Dankzij een paar tips van vrienden zijn nog een paar tegellocatie toegevoegd: zoals de kerk Saint Folquin (Sint Volkwin) in Esquelbecq (Ekelsbeke) met een vroeg zeventiende eeuws tegel-tableau. Dit ligt op de route van Koksijde waar we het Abdijmuseum bezoeken, en St Omer waar we overnachten. Verder volgen we het programma met bezoeken aan de musea in Desvres, Hazebroek, Lille en Roubaix.

(Zie voor uitgebreide excursie-beschrijving Vriendennieuws 2022-2).

De laatste dagen logeren we in een hotel in Tourcoing nabij Lille. Op de laatste dag brengen we nog een bezoek aan Kortrijk, waar we de lunch gebruiken en langs gaan bij het Onze-Lieve-Vrouwehospitaal om de Hollandse tegels te bekijken.

Er zijn nog plaatsen beschikbaar.

De reissom voor 5 dagen, 4 nachten is € 575 voor tweepersoonskamer p.p. en € 725 voor een éénpersoonskamer. Dit is inclusief kosten van de bus, hotels, museumtree, drie lunches en één avondmaaltijd.

Opgeven bij Frans Klein: frans.a.klein@gmail.com of 06 5175 3909

Sevilla 2024

Een nieuwe reis naar Spanje is in voorbereiding. Het is de bedoeling om in mei 2024 de stad Sevilla te bezoeken. Sevilla biedt veel op tegelgebied, voornamelijk Spaanse tegels. Het is ook de bedoeling om een dag met de bus naar Cádiz af te reizen

om een aantal bijzondere achttiende-eeuwse Rotterdamse betegelingen te bekijken, onder meer de tegels op de afbeeldingen!

Mocht je al wat willen zien online, dan kun je naar: Plaza de España, Casa de Pilatos, Alcázar Real de Sevilla, Klooster La Cartuja, Convento de Santa Clara en het keramiekcentrum in Triana.

En er is nog VEEL meer!

Reisduur ongeveer 7 dagen, met vlucht vanaf Eindhoven of Schiphol. Ik hoop een leuk hotel te vinden in het centrum zodat we veel kunnen

lopen (een taxi zal soms ook nodig zijn) en net als in Valencia het programma zoveel mogelijk in de ochtend te laten plaatsvinden en na de lunch om omstreeks 16 uur vrij. Ik probeer de reis onder € 1000 per persoon te houden op basis van een tweepersoonskamer.

Ik zou graag nu al willen weten wie interesse heeft om mee te gaan, zodat ik van de zomer al een hotel kan reserveren.

Mark van Veen, 06-47132192, vanveen.mark@gmail.com

Verslag Vriendenreis 2022

In Vriendennieuws 2022-1 vond u een beknopt (!) verslag van de reis die vorig jaar is gemaakt naar Valencia. Het hele verslag staat nu op de website. Hier leest u ook over de culinaire verrassingen die Mark voor ons in petto had.

[Vrienden Nederlands Tegelmuseum - Reisverslagen](#)

OPROEP

Wie helpt twee goede vriendinnen het Nederlands Tegelmuseum in?

Enkele jaren geleden dook bij een Duitse veiling een bijzonder schilderij op. Maker is de Duitse schilder Heinrich Hegeler (1861-1903). Deze werd geboren in Oldenburg, studeerde in Düsseldorf en werkte onder meer als genreschilder in Berlijn. Waarschijnlijk heeft hij ook in Nederland, en met name Volendam gewerkt.

Het tafereel toont het interieur van een Hollands binnenhuisje, mogelijk een visserswoning, waar

aan de tafel een vrouw zit te handwerken. Op zich niet een spectaculaire voorstelling. De achtergrond is daarentegen zeer interessant: een betegelde wand met daarin een schouw, waarboven een tableau zichtbaar is met een scheepje. Als je daar op inzoomt, zie je dat het een titel heeft: *De 2 goede Vrindinne Anno 1793*.

Tegelredacteur Jaap Jongstra, die het kunstwerk ontdekte, en conservator Johan Kamermans stelden vast dat dit tableau in werkelijkheid bestaan moet hebben. Het blijkt door Jan Pluis al eens gefotografeerd en beschreven en is te vinden op diens website over Rotterdamse tegelbakkerijen. Daar wordt het toegeschreven aan het bedrijf Van der Wolk.

Het idee dat het schilderij waarschijnlijk een realistische weergave geeft van een bestaand (hebbend?) tegeltableau bracht het bestuur er toe te trachten dit schilderij voor het museum te verwerven. Dat is gelukt. Het op karton geschilderde werk is inmiddels gereinigd en licht gerestaureerd. Na overleg met het museum wordt het van een passende lijst voorzien en zal het namens de Vrienden aan het museum worden aangeboden. Er wordt nog nader onderzoek gedaan naar de achtergrond van schilderij en tegeltableau, waarvan de huidige verblijfplaats inmiddels bekend is. Misschien leidt dat tot een publicatie in *Tegel*. De totale kosten van aanschaf, transport, schoonmaak, herstel en inlijsten zullen naar verwachting € 1500 a € 2000 bedragen. Aangezien zowel de stichtingsreserve als het aankoopbudget voor tegels beperkt zijn, doen wij een beroep op de Vrienden om met een bijdrage de kosten van deze aankoop te helpen dragen. Wie daar toe genegen is, verzoeken wij een donatie over te maken op rekeningnummer NL60 ABNA 0434 5996 38 ten name van Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum, onder vermelding van: "2 Goede Vrindinne".

NIEUWS UIT HET MUSEUM

Van de directeur

Ik wil graag beginnen met het bedanken van de Vrienden voor hun deelneming en belangstelling voor mijn echtgenote Geertje. Na een ongeneeslijke ziekte is zij ons helaas ontvallen afgelopen november.

Het jaar 2022 hebben wij (financieel) goed kunnen afsluiten mede dankzij de succesvolle exposities. Op de eerste plaats natuurlijk die van Marjolein Bastin maar ook *Vreemde Vogels* trok veel belangstelling. De huidige expositie *IJspret op tegels*, die door onze nieuwe wethouder Karin Bijl werd geopend, krijgt veel aandacht in de bladen en in het programma *Mooi Zo!* van Omroep Ede.

Dit voorjaar werken we aan een nieuw strategisch plan. Dit plan staat vooral in het teken van nieuwe huisvesting. Ook de gemeente Ede is er van doordrongen dat de huidige huisvesting niet meer voldoet. Maar het zal niet gemakkelijk zijn om de noodzakelijke financiering hiervoor te krijgen. Daar komt nog eens bij dat er veel risico's zijn vanwege de energieprijzen. Samen met de andere Edese musea en de gemeente bekijken we hoe we dit varkentje gaan wassen.

Rest mij nog u het allerbeste toe te wensen voor het nieuwe jaar!

Eric Mackay

Exposities

IJspret op tegels

t/m 12 maart

Op zaterdagmiddag 26 november was er veel belangstelling voor de opening van de expositie *IJspret op tegels*. Sporthistoricus Marnix Koolhaas gaf een breed overzicht van de voorstelling van de schaatssport in de Nederlandse kunst, vanaf de middeleeuwen tot nu.

De nieuwe wethouder cultuur van de gemeente Ede, Karin Bijl, opende vervolgens de expositie. Zij werd rondgeleid door Lamberthe de Jong, die het initiatief voor deze tentoonstelling genomen had.

Een impressie van de expositie is te zien in het interview door Bea Koops van Omroep Ede (XON) met Lamberthe youtu.be/9zhMjcLK9yw (vanaf 03:53)

Op woensdagmiddag 22 februari om 14:00 geeft Frans Klein in het museum een lezing over ijspret in de kunst door de eeuwen heen, gevolgd door een rondleiding.

Aanmelding kan bij

Johan.kamermans@nederlandstegelmuseum.nl

Art Nouveau in de architectuur

Vanaf 1 april

Afgelopen zomer publiceerde Wim den Hertog samen met Jalf Flach een fotoboek over de Nederlandse art nouveau. Wim den Hertog is docent keramiek bij Cultura in Ede, en daarbij ook al zijn leven lang een verwoed fotograaf. Zijn liefde voor fotografie, keramiek en tegeltableaus uit de art nouveau leidden ertoe dat hij al vele jaren door het land trekt om bijzondere gebouwen vast te leggen, waarbij hij ook oog heeft voor siersmeedwerk, houtsnijwerk, glas-inloodramen en geglazuurde bakstenen, die rond 1900 uitbundig door architecten verwerkt werden. In ons museum hebben we een mooie collectie tegels en tableaus uit die periode, maar die zijn uiteraard niet meer in hun context te zien, in de oorspronkelijke architectuur en in samenhang met andere vormen van kunstnijverheid. Door fotografie en tegels te combineren kunnen we het ornament in de art nouveau beter tot zijn recht laten komen.

De werkgroep bestaat uit Wim den Hertog, Peter Berben, Ger de Ree en Johan Kamermans. Heeft u eventueel nog bijzondere aanvullingen om in bruikleen beschikbaar te stellen, graag een mail naar: Johan.kamermans@nederlandstegelmuseum.nl

Centraal apotheek in Leeuwarden, gebouwd in 1904/1905 naar ontwerp van architect G.B. Broekema
Fotograaf: Wim den Hertog

Vriendenvitrine

Ter ere van de vijftigste uitgave van *Tegel* is tot medio mei in de vriendenvitrine *Tegels met een gouden randje* te zien. Vijftig jaar is voor velen toch een Gouden jubileum. Vroeger werden er dan nog wel eens gouden jubileumpenningen uitgedeeld, maar wij houden het dan toch bij tegels. Door de eeuwen heen is er in de tegeldecoratie ook goud toegepast. Een aantal van dergelijke tegels, uitgeleend door onze vrienden, is nu te zien in de vriendenvitrine.

De grootste aantallen zijn van de Porceleyne Fles in Delft die vanaf het begin van de twintigste eeuw een groot aantal gelegenheidstegels heeft

geproduceerd met goudglazuur. Zelfs afgelopen jaar hebben ze een serie op de markt gebracht waarin goud is verwerkt, zoals een kip met een gouden ei, die zich nu ook in de collectie van het museum bevindt.

Een fraaie blok goudleertegels uit de achttiende eeuw siert ook de vitrine. Verder is er nog een aantal Victoriaanse tegels met goud, en wandtegels van het begin van de twintigste eeuw. Zeker de moeite waard om de verschillende technieken met goud eens goed te bekijken.

De curatoren, Frans Klein/Leo van Druten

De volgende vriendenvitrine gaat gevuld worden door John Verhulsdonk:

“Het jaar 1964. Wij gingen, Loes en ik, op zomeravonden, na kantoortijd, vaak erop uit op de brommer. Doel was het vakantiehuisje in Nieuw Helvoet, waar we dan de weekenden doorbrach-

ten. Maar ook tochten in de landelijke omgeving van Rotterdam.

Mijn aandacht werd getrokken door de verharde 'dammetjes', die toegang gaven tot sommige boerderijen en weilanden. In het puin van die verharding vonden we scherven van tegels en dat wekte onze nieuwsgierigheid.

Toen mijn moeder in de gaten kreeg dat ik belangstelling had voor tegels, zei ze dat ze er ooit een gekregen had van een vriendin: "Die mag jij wel hebben, hoor!"

Het was een zeventiende-eeuwse tegel met een visser die een vis vasthield. Zo is het begonnen, met de tegelverzameling... En die is nog niet af!"

John Verhulsdonk

Nieuwe producten in de museumwinkel in Otterlo

Ter gelegenheid van de expositie *Ijspret op tegels* is er een serie koelkastmagneten geproduceerd. Er zijn drie verschillende magneten verkrijgbaar met winters thema voor € 3,50 per stuk.

Van de tegels uit de expositie *Vreemde Vogels* is nu ook een kaartenmapje in samenwerking met Bekking en Blitz geproduceerd.

Tien tegelkaarten met vijf verschillende motieven voor € 10,--.

Een serie met schaatsers wordt medio 2023 verwacht.

Taxatiedag

Ook dit jaar zijn er twee taxatiemiddagen in ons museum door Ger de Ree:

op 11 maart en 7 oktober, vanaf 13:00.

Bezoekers kunnen naast tegels ook andere keramiek meebrengen.

www.nederlandstegelmuseum.nl/zien-en-doen/taxatiedagen

Aanwinsten

Van woningcorporatie Woonstede Ede kreeg het museum zeven tegels die tot voor enkele jaren waren toegepast in de Kolkakkerbuurt. Dit is een wijk die oorspronkelijk nog door architect Gerrit Feenstra als een tuindorp in de jaren twintig is ontworpen voor woningbouwvereniging Patrimonium. Tijdens de bezettingsjaren is een aantal huizen door bombardementen verwoest, in 1947 volgde herbouw van achttien huizen. Deze iets jongere huizen kregen allemaal boven de voordeur een tegel met een zoogdier of vogel, zoals reiger, veulen en 'bruintje beer'.

In de afgelopen jaren is de wijk ingrijpend gerenoveerd, de meeste huizen

zijn gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Oud-bestuursvoorzitter Wim Sterkenburg had er als directeur van Woonstede op aangedrongen dat de tegels (je zou ze ook keramische gevelstenen kunnen noemen) met zorg uit de woningen verwijderd zouden worden. In de nieuwbouw hebben nu alle huizen een betonnen afgietsel van de oorspronkelijke tegel. Een complete set van de

originele tegels met de zeven verschillende voorstellingen die hier waren toegepast zijn begin december aan het museum overgedragen door projectleider Frenck Megens. Vergelijkbare tegels zijn in de afgelopen jaren

gesignaleerd in Leiderdorp (Kerkwijk, 1937), Leidschendam (1934), Heveadorp en in Tilburg (onder meer Trouwlaan, 1941). Al deze locaties zijn te zien op de vriendenwebsite onder vriendennederlandstegelmuseum.nl/onderzoek/tegels-op-locatie. De tegels worden vaak toegeschreven aan Brouwer's Aardewerfabriek. Ze zijn echter niet van een merk voorzien (ook niet aan de achterkant, zoals nu met de tegels in het museum vastgesteld kan worden).

Mijn favoriete internettegel

Wie door de uitgebreide collectie tegels van museum Boijmans Van Beuningen bladert moet aan de hand van de vele interessante fragmenten wel vaststellen dat door het bombardement op Rotterdam veel prachtig tegelerfgoed is vernietigd. Hierbij een afbeelding van een retour-schip (of schepen) met hetzelfde groene zeetje dat wij kennen van de Rotterdamse zeewezens (1600-1620).

Mogelijk is deze tegel onderdeel van een tableau geweest.

www.boijmans.nl/collectie/kunstwerken?query=tegel
Ger de Ree

Vrienden in den vreemde – Spanje en Portugal

Het Alhambra – dat had ik nog nooit bezocht. En zo hebben Tom en ik in het najaar van 2022 op weg naar Zuid-Portugal eerst Granada aangedaan. Wat een feest, deze gigantische verzameling tuinen en gebouwen in verschillende stijlen! Het meest geïnteresseerd was ik natuurlijk in de Nasridische paleizen met hun tegels en vooral hun zeer verschillende *alicatado*-mozaïeken. Het bekijken daarvan sloot mooi aan bij de tentoonstelling en het boek *Raakvlakken tussen Oost en West* van 2021. Ook was ik erg onder de indruk van het ingewikkelde beeldhouw- en houtsnijwerk met inscripties in verschillende Arabische schriften, maar het meest verbazingwekkend vond ik de *muqarnas*, een soort stenen of gipsen stalactieten in vele rijen boven elkaar, die in de mozarabische bouwstijl de overgang vormen tussen een koepel en rechthoekige muren. Ze worden ook honingraatgewelf genoemd. In Sicilië had ik die ook al eens bewonderd. In de Algarve werden we zeer gastvrij ontvangen door Nikolaus Dollmann, een Duitse verzamelaar die zijn tegels heeft ondergebracht in een groot huis vlak bij de kust, onder andere tegels uit de nalatenschap van onze overleden vriend Robert Vonk (Tegelreis 2011). Bij binnenkomst waren we meteen overdonderd door de enorme aantallen tegels die in alle ruimtes te zien waren. En dan

waren er ook nog mozaïeken in *statu nascendi* in de voor- en achtertuin, samengesteld onder andere uit de donker- en lichtgrijze steentjes die in Portugese en Braziliaanse steden het plaveisel vormen. Aanvankelijk dachten we in een chaotische tegelverzameling terecht te zijn gekomen, maar er zat wel degelijk een systeem in de opstelling en locaties van de ruim vijfduizend tegels. Nikolaus is bezig een tentoonstelling samen te stellen van de vele tegels waaruit hij vaak zelf panelen en tableaus vormt.

Die tegels verkrijgt hij meestal niet allemaal tegelijk, waardoor hij op vele plaatsen met verschillende panelen in wording bezig is. Hij koopt niet alleen tegels, maar zoekt ze ook op plaatsen waar kapotte tegels vervangen zijn door nieuwe en die kapotte oude tegels ergens in de buurt weggegooid zijn, zoals bijvoorbeeld bij de Capela da Nossa Senhora da Rocha in Armação da Pera gebeurd is.

Het is een wonder hoe hij dan tot een geheel weet te komen. Zijn interesse ligt vooral bij zestiende- en zeventiende-eeuwse Portugese en Spaanse tegels. Maar we hebben er ook totaal andere en heel bijzondere tegels gezien, bijvoorbeeld met een Hebreeuwse tekst, Deuteronomium 28:6 en daarvan de eerste helft ('Gezegend zult u zijn bij het komen...'). De tegels zijn geproduceerd in de Joodse wijk van Fez in Marokko in de negentiende eeuw.

Hoewel er in zijn huis genoeg tegels te zien waren, heeft Nikolaus ons ook nog meegenomen

naar enkele kerken in de buurt. In de Nossa Senhora da Conceição in Alcantarilha bevindt zich een mooi zeventiende-eeuws blauw-wit doopvont, helaas ook met veel vervangende dus nieuwe tegels. In de Igreja Matriz van Alte, de N. S. da Assunção, een beroemde kerk die ik niet eerder bezocht had, zijn de meest bijzondere tegels afkomstig uit Sevilla, veelkleurig, uit het laatste kwart van de zestiende eeuw en sommige wellicht een halve eeuw ouder, in een zijkapel. Maar ook heel mooi zijn de zeventiende-eeuwse blauw-witte tegels die de gewelkappen in het koor versieren en de tableaux met musicerende engelen uit de eerste helft van de achttiende eeuw. Bij brandende zon en 30°C waren die kerken heerlijk koel, en voor het nabije en lokkende strand was met zo veel tegels toch geen tijd...

(Nikolaus Dollmann info@azulejomuseum.com)

In Lissabon en omgeving hebben we weer een heleboel oude vrienden en tegelvrienden ontmoet, onder andere José Meco, Susana Varela Flor en Pedro Flor (bekend van lezingen hier en van onze tegelreizen), van wie we interessante informatie over nog te bezoeken tegels hebben gekregen. We hebben één gebouw met tegels aan de buitenkant in Lissabon bezocht dat ik niet eerder van binnen had gezien, het hoofdgebouw van het Rode Kruis, oorspronkelijk het Palácio dos Condes d'Óbidos. Het staat iets voorbij het Museu de Arte Antiga en ik had er al eerder verlangend naar gekeken en gevraagd of ik binnen mocht kijken – nee. Van Wilhelm Joliet kreeg ik een e-mailadres en zo werden we op een ochtend uitgebreid en zeer vriendelijk rondgeleid door de dames Isabel Vasconcelas en Luísa Nobre. Vrijwel alle zalen, kamers en kapellen in het voormalige paleis waren versierd met tegels en tegeltaleaus, voornamelijk uit de eerste helft van de achttiende eeuw, maar ook vroegere en latere. Na afloop kreeg ik een lijvig boekwerk, uitgegeven in 2015 ter gelegenheid van het honderdvijftigjarige bestaan van het Rode Kruis in Portugal. Het bevat

honderden kleurenfoto's evenals ruim twintig tweetalige hoofdstukken over geschiedenis en interieur – meubels, lampen, wapens en vooral tegels – van vele Portugese tegelexperts en andere kunsthistorici, onder wie de bovengenoemde vrienden en ook onze twee rondleidsters (*Palácio dos Condes d'Óbidos : Sede Nacional da Cruz Vermelha Portuguesa : história e património*, coord. Luís Barbosa; texto Adelaide Nabais... [et al.], Lisboa 2015, ISBN 978-989-8614-28-5). Het hier getoonde tableau is het grootste in de Sala da Mitologia, de enige zaal met de oorspronkelijke tegeltaleaus vrijwel intact in situ. De beroemde Teotónio dos Santos (1688-1762) heeft ze waarschijnlijk kort na 1711 geschilderd. De afbeeldingen zijn gebaseerd op illustraties gemaakt door Bernard Salomon in *La Metamorphose d'Ovide Figurée*, een uitgave van Ovidius' *Metamorfosen* door de drukker Jean de Tournes, in 1557 in Lyon, dat een enorm succes was in heel Europa. De *Metamorfosen* vormden ook een bron van inspiratie voor de zeventiende- en achttiende-eeuwse Portugese tegelschilders.

Links van de bomen zien we hoe Procris aan haar echtgenoot Cephalus de pijl of speer overhandigt waarmee hij haar later per ongeluk zal doden. Een ander tragisch liefdespaar is rechts van de bomen uitgebeeld: Meleager, een van de Argonauten, geeft de kop en huid van het door hem gedode Calydonische everzwijn dat de velden vernielde aan Atalanta, wat uiteindelijk tot zijn eigen dood leidt.

Na een tip van onze voormalige ambassadrice in Portugal, Nienke Trooster, en haar man, hebben we ook de Oeiras International School kunnen bezoeken, moeilijk te vinden via bochtige nauwe steegjes in dorpjes op het platteland buiten Lissabon. De directeur had een vergadering, maar Cassilda Alves heeft mij vriendelijk en deskundig rondgeleid. Deze school, die aangesloten is bij een internationale keten, beschikt uiteraard ook over nieuwe gebouwen, maar het landgoed, de Quinta de Nossa Senhora da Conceição de Barcaarena, is oorspronkelijk een boerenbedrijf dat heeft toebehoord aan de familie Sinel de Cordes, afstammelingen van Vlamingen die onder Filips II naar Portugal gekomen waren. De meest bijzon-

dere tegels bevinden zich in de Capela de S. João Baptista, namelijk drie tableaus met Johannes de Doper en Jezus van de beroemde uit Spanje afkomstige schilder uit de 'Ciclo dos Mestres', Gabriel del Barco (1648-1701?). De signatuur vermeldt 1691.

Het tableau waarop Johannes Jezus doopt is gebaseerd op een gravure van de Hollandse tekenaar en graveur Cornelis Cort (Hoorn 1533-Rome 1578). José Meco schrijft ook de beschrijving van het houten tongewelf toe aan Gabriel del Barco, die eveneens in olieverf en tempera schilderde, en lid was van de Broederschap Sint-Lucas, evenals trouwens bovengenoemde Teotónio dos Santos. (MECO, José, 'Azulejos de Gabriel del Barco na região de Lisboa' in *Boletim Cultural da Assembleia Distrital de Lisboa*, III Série, n° 85, Lisboa, 1979.)

Na Lissabon zijn we weer gastvrij onthaald door Inês Pinto en haar familie. Helaas was het Casa do Paço in Figueira, waar een betegelde wand gerenoveerd werd, nog niet officieel open voor publiek.

Bij een Zoom-lezing van AzLab had ik iets gezien over de Igreja Santa Marinha de Cortegaça.

Op weg naar Porto waren we in de buurt. De voorgevel is in 1921-23 geheel betegeld. Met enige moeite heb ik een koster gevonden die mij binnen kon laten.

Een mooie eenvoudige kerk. De tegeltableaus van de heiligen zijn twintigste-eeuws.

De mooiste, van het Laatste Avondmaal en de Wonderbaarlijke Visvangst, zijn uit de jaren zestig van de vorige eeuw, in neo-barokstijl, maar niet intact. Ook een boek meegekregen.

Ook in Porto zijn we weer uit geweest met lieve vrienden, die ons geholpen hebben bij de Tegelreis in 2011. De Igreja Santa Clara is sinds ons bezoek in 2011 ([zie verslag op de Vriendensite](#)) opnieuw gerenoveerd. Nu mochten we wel overal rondkijken en fotograferen, maar het belangrijkste tegeltableau in het Koor boven was niet goed op de foto te krijgen. Het meest onder de indruk was ik van het prachtige houtsnijwerk van de misericorden, uit 1680.

Doordat er misschien geen benzine te krijgen was in Frankrijk zaten we opgesloten op het Iberisch Schiereiland. Enthousiast over Santiago de Compostela na mijn bezoek vijftig jaar geleden werd dat ons volgende doel, want Tom was daar nooit geweest, maar wat een deceptie! Zoals in alle grote steden was het hier ook erg druk met toeristen, en zo konden we het mooiste deel van de kathedraal, de Pórtico de la Gloria met zijn schitterende beeldhouwwerk, niet bekijken: voor de hele middag volgeboekt. Toen maar een fotoboek gekocht.

Na een paar dagen Noord-Spanje, waarbij A Coruña (Galicisch voor La Coruña) aan te bevelen is wegens zijn prachtige locatie en oude hooggelegen stadsdeel, durfden we de terugtocht weer te aanvaarden. Het regende inmiddels, dus we voelden ons al snel weer thuis.

Francine Stoffels

Met dank aan Abr. Schuster voor de vertaling van het Hebreeuws

EUROPEAN CERAMIC TILE CIRCLE (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn uitgebreid op onze website te zien. Het laatste bulletin is te vinden via de volgende link:

[Vrienden Nederlands Tegelmuseum - ECTC Bulletin nr 52 – januari 2023](#)

Een aantal onderwerpen wordt hieronder uitgelicht.

Beurzen

Tegel- en bodemvondstenbeurs Delft

Zaterdag 18 februari 2023 van 8.00-13.00 uur
Toegang: € 3,--

Locatie: De Schaapskooi, Korftlaan 3 in Delft.
Er is volop parkeergelegenheid.

Het aanbod op deze beurs bestaat uit voornamelijk Nederlandse bodemvondsten zoals: baardmankruiken, majolica, tin, glas, metaal-detectorvondsten en munten.

Inlichtingen: Theo van Halderen:

thaldere@yaho.com,

015-2122227 of 06-48466725

www.facebook.com/Tegel-en-bodemvondstenbeurs-Delft

(NB: de najaarsbeurs vindt plaats op 21 oktober 2023)

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag 22 april 2023 van 10.30 tot 14.30 uur

Toegang: gratis

Locatie: Sport- en Cultuur Centrum De Binder, Hoflaan 29, Leersum

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag rechtsaf ± 5 km richting Leersum volgen → doorrijden tot rotonde en vervolgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf → na ± 200 meter ligt de Binder aan uw linkerhand.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas:

noradenas@gmail.com, 06-20282073

Lezingen

Ijspret in de beeldende kunst door kunsthistoricus

Frans Klein

Opgeven via info@nederlandstegelmuseum.nl

22 februari 2023, 14.00 uur

Tentoonstellingen in binnen- en buitenland

Nederland

Delft – Royal Delft Museum

t/m 15 maart 2023

Een expositie over twee grote namen van zeventiende-eeuwse landschapsschilders: Van Ruisdael, de schilder die werkte op doek,

en Frederik Van Frytom die borden en platen beschilderde met landschappen. Als primeur zijn hun werken naast elkaar te zien.

De vaste opstelling van het museum is vernieuwd!

Rotterdamseweg 196, 2628 AR Delft.

Openingstijden: Ma – Zo: 10 – 17 uur.

museum.royaldelft.com

België

Malmedy – Huis Villiers

Het mooiste huis van Malmedy (25 km ten zuidoosten van Luik) uit 1724 met diverse Hollandse betegelingen uit die periode.

Chemin Rue 11,

4960 Malmedy

Openingstijden:

mei t/m dec: Za en

Zo: 14 – 17 uur;

juli en aug: Do – Zo:

14 – 17 uur.

Groepen, maximaal 15 personen zijn het hele jaar welkom.

Reserveren 0032 80 799 668

Zie ook : www.malmedium.be

Duitsland

Hamburg - Museum für Kunst und Gewerbe

Young-Jae Lee

t/m 23 april 2023

Made in China

t/m 28 augustus 2023

met het thema porselein met 180 stukken uit de eigen collectie uit de periode 1350 tot heden.

Voor de liefhebbers van Hollandse tegels is de betegelde Wilstermarsch-kamer, deel van de vaste opstelling, een must.

Steintorplatz, 20099 Hamburg.

Openingstijden: Di - Zo: 11 – 18 uur.

www.mkg-hamburg.de

Frankrijk

Saint-Omer - Musée Sandelin

In oktober 2022 is na een verbouwing het museum van de stad Saint Omer weer geopend. Aandacht wordt besteed aan de geschiedenis van de streek, natuurlijke historie en kunst, waaronder een collectie keramiek van ruim 5500 objecten waaronder veel Europese faïence uit de zeventiende en achttiende eeuw.

14 rue Carnot, 62500 Saint Omer

Openingstijden: Woe – Zo: 10 – 12 en 14 – 18 uur.

www.musees-saint-omer.fr

Publicaties in binnen- en buitenland

Nederland

Marcel La Rose - *Piet Bolwerk Hoeder van cultuurhistorie op twee continenten*

Interessant boek over het leven van Piet Bolwerk, oud-directeur van het Nederlands Tegelmuseum in de periode 1975-1999. Veel aandacht voor zijn activiteiten in Suriname en een mooi beeld van de beginjaren van het museum.

168 pagina's

Uitgever: La Rose Urban Projects

ISBN 9789083275604

€ 19,50. Te koop in het museum of via

www.pietbolwerk.com

Jan Pluis - *Vogels op Tegels en tegeltableaus, 1900 – 2000*

Zo lang er in Nederland tegels zijn vervaardigd, behoren vogels tot het repertoire van de tegelschilder.

Vogeltegels, met name die uit de zeventiende eeuw, vormen geliefde verzamelobjecten.

In de achttiende eeuw werden maar weinig vogeltegels geproduceerd, maar met de negentiende-eeuwse belangstelling voor alles wat Oudhollands was, kwamen de zeventiende-eeuwse vogeldecors opnieuw in productie. In deze publicatie wordt vooral aandacht besteed aan vogeltegels uit de twintigste eeuw uit Makkum, Harlingen en Utrecht. De series konden worden gereconstrueerd dankzij bewaard gebleven sponzen.

96 pagina's

Uitgever: Primavera Pers

ISBN 9789059973787

€ 24,50 Te koop in het museum en de betere boekhandel

Yann Martineau - *Waarheid, eenvoud en kracht, Hendrik Jacob Dammerman Jr. (1873-1922)*

Verbaasd over de weinige hoeveelheid informatie die te vinden is over de architect H.J. Dammerman Jr., die zijn eigen woonhuis ontwierp in 1904, startte Yann Martineau een speurwerk naar de door de architect nagelaten sporen in de straten van Den Haag, waaronder veel tegeltableaus. Van Dammerman is in Den Haag nog vrij veel te zien van wat hij in zijn betrekkelijk korte leven - hij werd maar 49 jaar oud - gebouwd heeft. Gefascineerd door de hoeveelheid gevonden elementen besluit Martineau de resultaten van zijn onderzoek in 2022 te publiceren ter gelegenheid van het honderdste sterfjaar van de architect.

In zijn werk maakte Dammerman vaak gebruik van decoratieve bouwkeraamiek en tegeltableaus die betrokken werden van de Porceleyne Fles (thans Royal Delft). Een sectiel (naam)tegeltableau diende bij hem voornamelijk als identificatie van een bepaald huis, maar ook als puur decoratief element. Dit maakt dat het boek niet alleen voor architectuurvorsers, maar ook voor tegelliefhebbers interessant is.

320 pagina's

Uitgever: ORYZHOM Zie www.oryzhom.eu

ISBN 9789083210605

€ 75,-

Foto: Haagse Art Nouveau Festijn

www.artnouveaufestijn.nl

Judith van Amelsvoort - *tegeltje-tegeltje-aan-de-wand*

Verslag van een opzienbarende opgraving in Alkmaar waaronder een oude bedstede en een grote lading tegelafval van een voormalige tegelbakkerij in de Sint Annastraat die tot 1808 actief was. De vondsten dateren uit de vroege zeventiende eeuw en de tweede helft van de achttiende

eeuw, met fraaie gekleurde cirkeltegels. Die laatste vormden een vloertje onder de bedstede. Gepubliceerd door Oneindig Noord-Holland, onderdeel van het Noord-Hollands Archief. Makkelijk te downloaden.

Zie onh.nl/verhaal/tegeltje-tegeltje-aan-de-wand

België

Frans Caignie - *Rapport 23 van Stedelijk informatiecentrum archeologie & monumentenzorg, Antwerpen*, getiteld: Majolicategels uit Antwerpse bodem

Een overzicht van alle tegelfragmenten uit de Antwerpse bodem die bij de archeologische

dienst bekend zijn, worden in dit 132 pagina's tellende rapport beschreven met kleurenfoto's. Eenvoudig te downloaden via www.antwerpenmorgen.be/nl/projecten/publicaties-archeologie/media

Frankrijk

Christian Sapin - *Cluny et la couleur*

In dit 'open edition' boek (te zien via internet) worden de vloertegels van de oude abdij van Cluny behandeld in het hoofdstuk *Les carreaux de pavement. Catalogue*

books.openedition.org/artehis/25765

Een uitgave van ArTeHiS Editions

Websites

Nederland

De website van Freek Mayenburg is weer verder verbeterd en aangevuld.

www.spijkertegels.nl/

Amsterdam

Geheugen van Centrum besteedt aandacht aan de Amsterdamse Plateelbakkerij de Distel (1895-1923), samengesteld door Frits Slicht.

geheugenvancentrum.amsterdam/nl/page/3005/plateelbakkerij-de-distel-1895-%E2%80%93-1923

Molenhoek

Natuurmonumenten besteedt aandacht aan de restauratie van het art nouveau jachtslot Mookerheide (1902) waarbij ook een groot aantal tegels onderhanden worden genomen.

www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/mookerheide/restauratie-jachtslot-mookerheide

Duitsland

Recent nieuws van Wilhelm Joliet:

Middeleeuwse vloertegels in Eberbach

www.geschichte-der-fliese.de/eberbach.html

Portugese tegels in Palácio dos Marqueses de Fronteira, Galerij van de Koningen

www.geschichte-der-fliese.de/fronteira8.html

Cornelis Pietersz. Boumeester, persoon en gesigeneerd werk

www.tegels-uit-rotterdam.com/boumeester.html

Achttiende-eeuwse Rotterdamse tegels in het voormalige Franciscaner klooster in Kempen

www.tegels-uit-rotterdam.com/kempen.html

Een oudere bijdrage, actueel voor de komende excursie:

Het Hospice Comtesse in Lille

www.tegels-uit-rotterdam.com/hospice_comtesse_lille.html

Onze-Lieve-Vrouwehospitaal in Kortrijk [tegels-uit-rotterdam.com/olv.html](http://www.tegels-uit-rotterdam.com/olv.html)

Van een andere orde is de geschiedenis van een Duitse fayence fabriek die in de achttiende eeuw ook tegels maakte.

baudenkmale-wrisbergholzen.de/manufaktur

Portugal

Museo Berardo heeft inmiddels de meeste van haar tegels online

www.berardocollection.com/?sid=50004&CID=101&lang=en

Rusland

Ten oosten van Moskou ligt het landgoed Kuskovo.

Op dit landgoed ligt het Hollandse huis.

Dit huis uit 1749, gebouwd als zomerhuisje voor de familie Sheremetev,

is van binnen geheel betegeld met achttiende-eeuwse tegels. Als je in Google maps 'Kuskovo' zoekt, vind je daarnaast het *Dutch House*. Daarop

klikken en je vindt diverse interieur foto's met de tegels.

www.google.com/maps/place/Kuskovo/@55.7353504,37.8061294,16z/data=!4m5!3m4!1s0x414aca8774ae4451:0xf69afa734c24fcd3!8m2!3d55.7352719!4d37.8075939

Verenigd Koninkrijk

Tile & Architectural Ceramics Society

tilesoc.org.uk/tacs/

Verenigde Staten

Tile Heritage Foundation

www.tileheritage.org/

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ontvangen, mail dan naar vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum, please send an email to vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins digital empfangen, bitte schreiben Sie ein E-mail zu vanveen.mark@gmail.com

Advertenties en informatie

Adverteren in Vriendennieuws?

1/8^e pagina wordt twee keer geplaatst (in februari en september) voor € 125.

Kopij voor het volgende Vriendennieuws (september 2023) kunt u uiterlijk 1 juli 2023 sturen naar Gerda Brust:

vriendennieuws@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Instagram

De Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum zijn gestart met een Instagram account om actuele informatie sneller te kunnen doorgeven.

Accountnaam:
vriendennederlandstegelmuseum

www.instagram.com/vriendennederlandstegelmuseum

Mazereeuw Antiquair

In- verkoop van Tegels, Delfts, Majolica & Glas

Spiegelgracht 19 - 1017 JP Amsterdam
+31 (0)6 1044 1458 - www.mazereeuw-antiquair.com

KRAMER KUNST & ANTIK

IN- EN VERKOOP VAN ANTIKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUETILESHOP.NL
WWW.ANTIQUETILESHOP.NL

REGTS ANTIEKE TEGELS

IN- EN VERKOOP VAN
ANTIEKE NEDERLANDSE
TEGELS

FROONACKER 1A
8801 KD
FRANEKER

WWW.ANTIEKETEGEL.NL
+ 31 (0) 85 060 1272

VOOR DE VERZAMELAAR,
RESTAURATOR
& DECORATEUR

Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650

VHOK
1811
Nederlandse
vereniging van
handelaren in
made keramiek
in Nederland

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

Rob Michiels Auctions

Het veilinghuis met de grootste
keus aan antieke tegels!

Volgende veilingen
22 en 25 februari

www.robmichiels.com

Beleef keramiek en glas van alle kanten...

Dit jaar de 250ste editie!

Word lid en ontvang:

Drie maal per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur.

Uitnodigingen voor allerlei activiteiten en
meerdere keren onze nieuwsbrief VLAM!

Schrijf u in via:

www.vormenuitvuur.nl

Voor maar
€50,-
Per jaar

Nederlandse Vereniging van Vrienden
van Ceramiek en Glas

HET
NEDERLANDS
TEGEL
MUSEUM

Vrienden van het Nederlands
Tegelmuseum krijgen op vertoon
van de vriendenkaart 10% korting
op aankopen in de museumwinkel,
met uitzondering van boeken.

Volgende keer hier uw advertentie?